

VIII. Szakasz.

*Régi magyarság.**

Nékem úgy látszik, mintha az emberi teremtés mély tudatlanságban, vadságban: vadászáson, rabláson, verekedésen, vérontáson, tolvajságon, heverésen kívül egyéb szelíd, vagy nemes dologra teljességgel nem hajlana. Nem lelnél földünk golyóbisán kegyetlenebb fenevadakat azoknál az embereknél, kik itt vezérlő hatalom, törvény nélkül magokban szabadon élhetnének. E szerint a régi *scythák* is *Atillák*, *Árpádok* alatt szüntelen csak rablottak; de róla nem tehettek, mert egész Európának nemzete hasonlóul mind tolvaj volt mint ők. Nem szükség viselt dolgaikkal magunkat fárasztani, mert azok is mindeneknél ismereteseek. Elváltak osztán *Szent István* alatt, ki Rómának végre fejet hajtott. E volt csakugyan az a fejedelem, ki a magyar nemességet törvényes szabadságra hozta. Ritkán láttál nemzetben nagyobb zürzavart, mint István és utána hamar következett fejedelmek alatt, a régi magyarságban volt. A keresztyéni szokások, erkölcsök, vallásnak czikkelyei elkezdettek a *scythá* dolgokkal keveredni. A sok idegen európai papok béhozattak Magyarországra. Eklésiákat adtak osztán

* A *Holmi* (Bécs. 1779.) XXI. része „*Magyar kezdet*“ cím alatt, azonban némi kihagyásokkal.

nékik, melyek *scythiai* farkasokkal voltak tele. A papok csak papoltak; a juhok pedig csak ittak, pusztítottak, raboltak. A papok sok helyeken megunván magokat, elkezdették juhaikkal az egyest innya. Kevés volt a dézma, *stola*, azért a pap csak elvitte szent lopással a ludat, tyúkot, *disznót*, szintén úgy mint hallgatója. Ha férfi úton asszonyt, leányt talált s kedve érkezett hozzá, csak élt véle, akárkié volt. A nemesek ették még titkon a lóhúst, s földjeiken vérengzvéen, cselédjeikkel egymásra osztották maguk közt az igazságot. Bírákat tett ugyan a király, de azokat elsőben fel sem vették. A törvénytáblánál is kardra kaptak, mert nem tudtak még *Fustiniánus*bul beszélni. Egyik falu a másikra ment, s mint ellenségét pusztította; osztán hazatért enni, innya. A pap csak azon vette észre magát, ha reggel felkölt, hogy elment az egész eklésiája valahová, ő pedig maga maradt a kunyhók közt; mert e sokszor megesett. Volt föld, határ elég s lehetett helyét változtatni olyan népnek, mely nem szokott még egy helyen sokáig maradni. Erkölcsei szokásban volt ekkor a részegeskedés, birkózás, vakmerő bátorság, veszekedés és szabadság. A pásztorok látván, hogy juhaik marakodnak, a lármában magoknak bárányokat szerzetek. Három-négy scytha ágyasa is volt némelyiknek szolgáló képibe a feleség mellett, kikkel a püspököktől fogva az utolsó plébánusig csak éldegéltek, mert az ember apostoli hivatalban is hajlandó az ilyen szent Dávidi buzgóságos erőtelenségekre. Az asszonyok elszöktek férjeiktől másokhoz. Ha valamely férfi feleségét gyanúba találta vagy vette, s megölte, azt mondotta a törvény, mely akkori erkölcsön és szokáson épült: lelke legyen rajta s vegyék más feleséget. Olvasd törvényeinket, melyeket a XI-dik százban szerzetek, s

meglátod ezeket, melyeket irok. Rabokat tartottak a tehetősebb vezérek, kiket úgy adtak-vettek, loptak, öltek egymásközt, mint a barmokat. Minden bűnt a mire érkezhettek a bírák, csak pénzzel büntettek, azt is igen kevésel. Ha egy szörnyű tengerre, mely hajókkal meg volna rakva, délről is, északról is egyszerre egyenlő kemény szeleket látnál rohanni s szüntelen fújni, nézhetnéd benne a magyaroknak a XI-dik százban volt formájukat. Végre a papok szent káromkodással, szent veszekedéssel csak addig beszéltek, hogy megszelídültünk. Haza jöttek osztán sok boglyas kegyetlen scytha magyarok a véres piaczrul, hol öltek, rablottak, és templomaikba bémenvén, noha még a vértül-gőzölögtek, füstöltették temjénnel magukat: hogy az Isten bocsássa meg nékik, ha vétettek; osztán ismét visszafordultak dűlni, de megint hazajöttek füstöltni. Utóljára annyira mentünk, mely szerint csudálkoztunk rajta, hogy valaha scytha módon élhattünk. Lásd ilyen az emberek sorsa.

Láttad osztán e nemzetet a nagy *Lajos, Mátyás* király, második *András* idejekben dicsőséggel, hatalommal, keresztyénséggel fényleni, szabadságában öröködni, más nemzeteknek törvényt szabni. Láttad ötet ellenben a negyedik gyáva *Béla* alatt, és a dühös *László* alatt égni, raboltatni, pusztúltni, oly nemzet által, mint ő is kezdetiben a minemű volt. Láttad ötet első *Leopoldus* alatt szabadságában haldokolni. Látod most *Szent Péter, Luther Márton, Kálvinus János*, a despotismus és szabadság közt magával küszködni, s fiai által fogát magára vicsorgatni. Egész világ nemzetének így változik dolga!

